

מפתח תשובות נכונות

שאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
תשובה	(2)	(3)	(2)	(2)	(1)	(4)	(3)	(3)	(3)	(3)

שאלה	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
תשובה	(2)	(3)	(2)	(3)	(3)	(1)	(1)	(1)	(1)	(3)

שאלה	21	22	23
תשובה	(3)	(1)	(2)

הסברים

אנלוגיות (שאלות 1-6)

1. השאלה: ניצן : פרח -

היחס: ניצן הוא השלב המוקדם/הראשוני של פרח. ניצן מתפתח והופך לפרח.
א' הוא השלב המוקדם של ב'.

- תשובה (1): עלה : עץ. האם עלה הוא השלב המוקדם של עץ? לא. **עלה** הוא חלק **מעץ**, לא שלב מוקדם שלו.
- תשובה (2): ראשן : צפרדע. האם ראשן הוא השלב המוקדם של צפרדע? כן **ראשן** (הידוע גם כ"פגית") הוא השלב המוקדם שמתפתח להיות **צפרדע**..
- תשובה (3): אישון : עין. האם אישון הוא השלב המוקדם של עין? לא. **אישון** הוא חלק מה**עין**, לא שלב מוקדם שלה.
- תשובה (4): גבעה : הר. האם גבעה היא השלב המוקדם של הר? לא. **גבעה** ו**הר** הם שניהם תצורות קרקע בגדלים שונים, אך גבעה לא מתפתחת להיות הר.
- תשובה (2).**

2. השאלה: אלסטיות : גומיה -

היחס: אלסטיות היא תכונה אופיינית/מאפיינת של גומייה. **אלסטיות** היא תכונה אופיינית של **גומיה**.
א' היא תכונה אופיינית של ב'.

- תשובה (1): פזרנות : כילי. האם פזרנות היא תכונה אופיינית של כילי? לא. **כילי** הוא אדם קמזן, וקמצנות היא ההפך **מפזרנות** (=בזבזנות).
- תשובה (2): בהירות : צבע. האם בהירות היא תכונה אופיינית של צבע? לא. **בהירות** היא תכונה אפשרית של **צבע**, אך לא כל צבע בהיר - יש צבעים כהים.
- תשובה (3): תמימות : פתי. האם תמימות היא תכונה אופיינית של פתי? כן. **פתי** הוא אדם המתאפיין ב**תמימות** (נאיביות, פשטות).
- תשובה (4): אדישות : אופי. האם אדישות היא תכונה אופיינית של אופי? לא. **אדישות** היא תכונה אפשרית של **אופי**, אך לא כל אופי מתאפיין באדישות.
- תשובה (3).**

3. השאלה: התרושש : רכוש -

היחס: להתרושש משמעו לאבד רכוש. מי שהתרושש הוא מי שאיבד את רכושו.
א' הוא לאבד את ב'.

תשובה (1): סמא : ראייה. האם מי שסמא איבד את הראייה? לא. מי שסמא גרם למישהו אחר לאבד את ראייתו - זו פעולה שנעשית לאחר.

תשובה (2): לָאָה : כוח. האם ממני ש לָאָה איבד מכוחו? כן. מי ש לָאָה (=התעייף) איבד את הכוח.

תשובה (3): הזדקן : גיל. האם להזדקן משמעו לאבד גיל? לא. מי שמזדקן צובר גיל, לא מאבד אותו.

תשובה (4): שָׁבַע : מזון. האם מי ששָׁבַע איבד את המזון? לא. מי ששָׁבַע צרך מזון והגיע לשובע, לא איבד אותו.

תשובה (2).

4. השאלה: התרגש : ללא הינד עפעף -

היחס: "ללא הינד עפעף" הוא ביטוי שמשמעו ללא רגש, בקור רוח, ללא תגובה רגשית. מי שמתרגש עושה את ההפך מ"ללא הינד עפעף". כלומר אם מישהו עשה ב' זה מעיד כי הוא לא א'.

תשובה (1): שִׁינָה : ללא הכר. האם אם מישהו עשה משהו ללא הכר זה מעיד כי הוא לא שינה? לא. ההיפך. אם מישהו גרם למשהו להיות **ללא הכר**, הרי שהוא ללא ספק עשה **שינוי** גדול.

תשובה (2): הפָּסִיק : ללא הרף. האם אם מישהו עשה ללא הרף הרי שהוא לא הפסיק? כן. מי שעשה משהו **ללא הרף** (=ללא הפסקה), הרי שהוא לא **הפסיק**.

תשובה (3): נִיָּסָה : ללא הועיל. האם אם מישהו עשה משהו ללא הועיל הרי שהוא לא ניסה? לא. **ללא הועיל**=ללא תועלת, המשמעות היא שהוא נכשל בניסיון אבל לא בגלל שהוא לא **ניסה**.

תשובה (4): הפָּחִיד : ללא חת. האם אם מישהו ללא חת הוא לא הפחיד? לא בדיוק. מי שהוא **ללא חת** הוא אמיץ, אדם שאינו נוטה **לפחד** בעצמו.

תשובה (2).

5. השאלה: פָּעֵלָתָן : לפעול -

היחס: פעלתן הוא אדם שנוטה לפעול, שאוהב לפעול, שמאופיין בנטייה לפעולה.
א' הוא אדם שנוטה ל-ב'.

תשובה (1): טָרָדָן : להציק. האם טרדן הוא אדם שנוטה להציק? כן. **טרדן** הוא אדם שנוטה להטריד ולהציק לאחרים.

תשובה (2): בָּדַחַן : לצחוק. האם בדחן הוא אדם שנוטה לצחוק? לא בדיוק. **בדחן** הוא אדם שגורם לאחרים **לצחוק**, לא אדם שנוטה לצחוק בעצמו.

תשובה (3): סָקַרְן : לדעת. האם סקרן הוא אדם שנוטה לדעת? לא בדיוק. **סקרן** הוא אדם שנוטה לרצות לדעת, כלומר שמאופיין בסקרנות וברצון לידע, יהיה מדויק יותר לומר כי הוא נוטה לשאול/לברר.

תשובה (4): בִּיָּשָׁן : להביך. האם ביישן הוא אדם שנוטה להביך? לא. **ביישן** הוא אדם שנוטה להתבייש, שאולי קל להביך אותו, אולם הוא עצמו אינו נוטה להביך.

תשובה (1).

6. השאלה: זואולוג : עטלף -

היחס: זואולוג הוא מדען שחוקר בעלי חיים, ועטלף הוא דוגמה לבעל חיים שזואולוג עשוי לחקור. אפשר לנסח ב' הוא דוגמה למה ש-א' יכול לחקור.

תשובה (1): היסטוריון : עבר. האם העבר הוא דוגמה למה שההיסטוריון חוקר? לא. **היסטוריון** הוא מי שחוקר תמיד את העבר.

תשובה (2): כימאי : מבחנה. האם מבחנה היא דוגמה למה שכימאי יכול לו לחקור? לא. **מבחנה** היא כלי העבודה של הכימאי.

תשובה (3): אדריכל : מרפסת. האם מרפסת היא דוגמה למה האדריכל חוקר? לא. **אדריכל** מתכנן ומעצב מבנים (כולל מרפסות), אך אינו חוקר אותם.

תשובה (4): בלשן : יפנית. האם יפנית היא דוגמה למה שבלשן יכול לחקור? כן. **בלשן** הוא חוקר שפה, ויפנית היא דוגמה לשפה שבלשן עשוי לחקור.

תשובה (4).

הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. השאלה: ילדיה של מירי שיחקו בחדרם ופיזרו קוביות על רצפת החדר. כשנשאלה מירי מדוע אינה אוספת את הקוביות, ענתה: "וואולי גם אטאטא את המרפסת בזמן סופת חול!" בדבריה דימתה מירי -

פתרון: מירי משווה את איסוף הקוביות לפעולה חסרת טעם (טאטא בזמן סופה), כדי לומר שאין טעם לאסוף את הקוביות כשהילדים ממשיכים לשחק ולפזר. נשאלת השאלה: מה מירי מנסה להביע בדימוי. מירי משווה את **איסוף הקוביות לטאטא בזמן סופה** - שתיהן פעולות חסרות טעם. אבל מה הופך את האיסוף לחסר טעם? **משחק הילדים** - כפי שסופת החול הופכת את הטאטא לחסר טעם, כך משחק הילדים הופך את האיסוף לחסר טעם.

לכן הדימוי הוא: משחק הילדים = סופת חול (שניהם הגורם שהופך את הפעולה לחסרת טעם)

תשובה (1): את איסוף הקוביות לסופת חול

לא נכון. מירי לא מדמה את איסוף הקוביות לסופת החול עצמה, אלא לפעולת הטאטא בזמן הסופה.

תשובה (2): את פיזור הקוביות לטאטא המרפסת

לא נכון. מירי לא מדמה את פיזור הקוביות לטאטא, אלא את איסוף הקוביות לטאטא.

תשובה (3): את משחקם של הילדים לסופת חול

מתאים. משחק הילדים הופך את האיסוף לחסר טעם, כפי שסופת החול הופכת את הטאטא לחסר טעם.

תשובה (4): את משחקם של הילדים לטאטא המרפסת

לא מתאים. המשחק מקביל לסופה, לא לטאטא.

תשובה (3).

8. השאלה: בבית ספר מסוים, תלמידים העוברים עבירות משמעת, כגון איחור לשיעור, נשלחים להירשם במזכירות, ונוסף על כך מוטל עליהם עונש חינוכי: לסייע לאב הבית בהפסקה. בשבוע שעבר נערך אב הבית מבית הספר, ומספר הרשומים של איחורים לשיעורים היה נמוך בהרבה מהרגיל. המזכירה הסיקה מכך שסיוע לאב הבית אינו עונש המרתיע מפני איחורים, שכן התלמידים אוהבים לשהות במחיצת אב הבית.

איזו מן העובדות הבאות עשויה להחליש את מסקנתה של המזכירה?

פתרון: מסקנת המזכירה היא כי העונש (סיוע לאב הבית) לא מרתיע כי התלמידים אוהבים את אב הבית, ולכן כשהוא נעדר היו פחות איחורים. כדי להחליש את המסקנה, צריך למצוא הסבר חלופי לכך שהיו פחות איחורים בשבוע שאב הבית נעדר - הסבר שאינו קשור לאהבת התלמידים לאב הבית.

תשובה (1): לפני שלושה שבועות נרשם שיא הן במספר הרשומים של איחורים לשיעורים והן במספר התלמידים שהוטל עליהם לסייע לאב הבית בהפסקה

לא מחליש. עובדה שהיה שיא לפני שלושה שבועות אינה מסבירה את הירידה במספר הרשומים לאיחורים בשבוע שאב הבית נעדר.

תשובה (2): עם חזרתו של אב הבית לעבודה נרשמה עלייה במספר התלמידים המאחרים לא מחליש. זה דווקא מחזק את מסקנת המזכירה - כשאב הבית חזר, האיחורים עלו.

תשובה (3): בתחילת השבוע שעבר הודיעה ההנהלה כי הכיתה שתצבור השנה את מספר עבירות המשמעת הנמוך ביותר, תקבל פרס על התנהגות ותצא לטיול

מחליש. זהו הסבר חלופי: התלמידים איחרו פחות בגלל התמריץ החיובי (פרס וטיול), ולא בגלל שאב הבית נעדר. ההודעה הזו יכולה להסביר את הירידה באיחורים ללא קשר להיעדרות אב הבית.

תשובה (4): בשבוע שעבר הונהג בארץ שעון קיץ, והדבר מקשה על התלמידים לקום בזמן בבקרים. הסבר זה אינו מחליש. אם שעון הקיץ מקשה על הקימה, היינו מצפים ליותר איחורים, ולא לפחות.

תשובה (3).

9. השאלה: כאשר פרסם דרווין את ספרו "מוצא המינים" בשנת 1859, נחשב היעדר המאובנים של "צורות ביניים" - צורות חיים קדומות שדרווין שיער את קיומן - לנקודת חולשה מרכזית בתורתו. ואולם, שנתיים בלבד לאחר פרסום הספר נמצא מאובן של ארכאופטריקס, בעל חיים קדום שהוא "צורת ביניים" המעידה כי העופות התפתחו מן הדינוזאורים.

איזו מן הטענות הבאות עולה מן הפסקה?

פתרון: הפסקה מתארת שני שלבים: (1) בעת פרסום הספר ב-1859, היעדר מאובנים של צורות ביניים נחשב לחולשה בתורת דרווין, (2) שנתיים אחר כך נמצא מאובן ארכאופטריקס שהוא צורת ביניים. יש להסיק מה עולה מהמידע הזה.

תשובה (1): בעת פרסומה נחשבה תורתו של דרווין לחלשה משום שלא עסקה כלל ב"צורות ביניים"

לא נכון. הפסקה אומרת שדרווין שיער את קיומן של צורות ביניים - כלומר הוא תורתו עסקה בהן. החולשה הייתה היעדר ראיות (מאובנים), לא היעדר עיסוק בנושא.

תשובה (2): דרווין חשב שהעופות לא התפתחו מן הדינוזאורים

לא נכון. הפסקה לא מציינת מה דרווין חשב על התפתחות העופות מדינוזאורים.

תשובה (3): גילוי המאובן של הארכאופטריקס תרם לחיזוק תורתו של דרווין

נכון. אם היעדר מאובנים של צורות ביניים היה "נקודת חולשה מרכזית", אז מציאת מאובן כזה (ארכאופטריקס) תרמה לחיזוק התורה.

תשובה (4): עד לגילוי מאובן הארכאופטריקס הסכימו רק מתי מעט עם תורתו של דרווין

לא נכון. הפסקה אינה מציינת כמה אנשים הסכימו עם התורה, רק שהייתה בה נקודת חולשה.

תשובה (1).

10. השאלה: אודי: "חשיבותם של לימודי הספרות נעוצה ביכולתם לסייע לתלמידים במגוון תחומים בחייהם".
יעל: "לימודי הספרות חשובים כשלעצמם, בלי קשר להשלכותיהם המעשיות, וכל הצדקה חיצונית לקיומם רק ממעיטה מערכם."

עם איזו מהטענות הבאות הכי סביר שישכימו גם אודי וגם יעל?

פתרון: אודי טוען שלימודי ספרות חשובים בגלל התועלת המעשית שלהם (סיוע בתחומים שונים בחיים).
יעל טוענת שלימודי ספרות חשובים כערך בפני עצמו, ללא קשר לתועלת מעשית.
למרות שהם חלוקים על הסיבה לחשיבות, שניהם מסכימים שלימודי הספרות חשובים.

תשובה (1): לימודי הספרות מוצדקים מפני שהם מסייעים לפיתוח כושר הביטוי של התלמידים
לא מתאים. יעל לא תסכים - זו הצדקה חיצונית/מעשית שלדעתה "ממעיתה מערכם".

תשובה (2): מוטב שלא לנסות להצדיק את לימודי הספרות
לא מתאים. שניהם מצדיקים את לימודי הספרות.

תשובה (3): חשוב להשקיע משאבים בהכשרת מורים טובים לספרות
מתאים. מכיוון ששניהם מסכימים שלימודי ספרות חשובים (גם אם מסיבות שונות), שניהם יסכימו שחשוב להשקיע במורים טובים לספרות.

תשובה (4): אין הצדקה ללמוד מקצוע בבית הספר אם אי אפשר להצביע על התועלת הצומחת מכך
לא מתאים. יעל לא תסכים - לדעתה לימודי ספרות מוצדקים גם ללא תועלת מעשית.

תשובה (3).

11. השאלה: בניגוד לערן, מיכל סבורה ש _____ למנוע את סלילתו של כביש הגישה החדש לעירם. לטענתה, ערן דבק בעמדתו _____ מודע לעובדה שכביש זה _____.

פתרון: המשפט מציג ניגוד בין עמדת מיכל לעמדת ערן. מיכל חושבת משהו על מניעת סלילת הכביש, וטוענת שערן דבק בעמדתו למרות/בגלל משהו. נבדוק את התשובות השונות:

תשובה (1): צריך / אף שהוא / עשוי להקל על הנוסעים היוצאים מן העיר ועל הנכנסים אליה
המשפט שנוצר: בניגוד לערן, מיכל סבורה שצריך למנוע את סלילתו את סלילתו של כביש הגישה החדש לעירם.
לטענתה ערן דבק בעמדתו אף שהוא מודע לעובדה שכביש זה עשוי להקל על הנוסעים היוצאים מן העיר ועל הנכנסים אליה.

בדיקה: מיכל רוצה למנוע, ערן רוצה לסלול. ערן דבק בעמדתו (לסלול) אף שהוא מודע שהכביש יקל על הנוסעים? זה ממש לא נשמע הגיוני - אם הכביש מקל, זו סיבה לתמוך בסלילה, לא להתנגד.

תשובה (2): יש / אף שהוא / עלול לגרום לאוכלוסיית בעלי החיים הנדירים באזור נזק חסר תקנה
המשפט שנוצר: מיכל סבורה שיש למנוע את סלילתו... לטענתה, ערן דבק בעמדתו אף שהוא מודע לעובדה שכביש זה עלול לגרום נזק לבעלי חיים נדירים.

בדיקה: מיכל רוצה למנוע, ערן רוצה לסלול. ערן דבק בעמדתו (לסלול) אף שהוא מודע לנזק האפשרי. קיבלנו משפט הגיוני - מיכל מבקרת את ערן שרוצה לסלול ומתעלם מהנזק הפוטנציאלי לבעלי החיים. מכיוון שמצאנו משפט הגיוני, ניתן לסמן כי זו התשובה הנכונה, ואין צורך לבדוק תשובות נוספות.

תשובה (2).

12. **השאלה:** פרופסור קופר נהג לטעון שתאוריות שלא התקבלו בקהילה האקדמית, _____ שישקעו בתהום הנשייה. _____ תלמידתו של קופר, _____ בסוגיה זו, בחרה _____ תורתו המדעית, שנדחתה מכול וכול בידי עמיתיו החוקרים.

פתרון: המשפט מתאר את עמדת פרופסור קופר לגבי תאוריות שלא התקבלו, ואת התנהגות תלמידתו ביחס לתורה שלו שנדחתה. נבחן את התשובות:

תשובה (1): ראוי / נקל אפוא להבין מדוע / שאימצה את עמדתו / לייחד חלק גדול מספרה להצגת

המשפט שנוצר: פרופסור קופר נהג לטעון שתאוריות שלא התקבלו בקהילה האקדמית, **ראוי** שישקעו בתהום הנשייה. **נקל אפוא להבין מדוע** תלמידתו של קופר, **שאימצה את עמדתו** בסוגיה זו, בחרה **לייחד חלק גדול מספרה** להצגת תורתו המדעית, שנדחתה מכול וכול בידי עמיתיו החוקרים. **בדיקה:** אם קופר טען שתאוריות שנדחו ראוי שישקחו, ותלמידתו אימצה את עמדתו – מדוע היא בחרה להציג את תורתו שנדחתה? קיבלנו משפט שאינו הגיוני, ולכן התשובה נפסלת.

תשובה (2): אין להניח להן / נקל אפוא להבין מדוע / אף שדחתה את עמדתו / שלא להזכיר בספרה את

המשפט שנוצר: פרופסור קופר נהג לטעון שתאוריות שלא התקבלו בקהילה האקדמית, **אין להניח להן** שישקעו בתהום הנשייה. **נקל אפוא להבין מדוע** תלמידתו של קופר, **אף שדחתה את עמדתו** בסוגיה זו, בחרה **שלא להזכיר בספרה את** תורתו המדעית, שנדחתה מכול וכול בידי עמיתיו החוקרים. **בדיקה:** אם קופר טען שאין להניח לתאוריות להישכח, ותלמידתו דחתה את עמדתו – אז היא כן חושבת שצריך להניח להם להישכח, והיא **אכן** לא הזכירה את עמדתו. מילת הניגוד "אף" אינה מתאימה, אם היא חושבת שצריך לשכוח אז כתוצאה מזה היא לא הייתה צריכה להזכיר.

תשובה (3): אין להניח להן / מפתיע כי / שחלקה עליו / בכל זאת לייחד חלק גדול מספרה להצגת

המשפט שנוצר: פרופסור קופר נהג לטעון שתאוריות שלא התקבלו בקהילה האקדמית, **אין להניח להן** שישקעו בתהום הנשייה. **מפתיע כי** תלמידתו של קופר, **שחלקה עליו** בסוגיה זו, בחרה **בכל זאת לייחד חלק גדול מספרה להצגת** תורתו המדעית, שנדחתה מכול וכול בידי עמיתיו החוקרים. **בדיקה:** קופר טען שאין להניח לתאוריות שלא התקבלו להישכח. תלמידתו חלקה עליו, כלומר חשבה שכן צריך להניח להם להישכח, אבל במפתיע בחרה להציג את תורתו שלא התקבלה. זה אכן מפתיע – משפט הגיוני.

תשובה (3).

13. **השאלה:** בידיעה בעיתון נכתב: "מי ש _____ ירידה בשיעור בני הנוער המקדישים מזמנם לקריאה, _____: בשנה החולפת נרשמה _____ במספר בני הנוער המנויים בספריות העירוניות". אילו ידע כותב הידיעה שבשנה זו, שלא כמו בשנים הקודמות, לא היה הרישום לספריות העירוניות _____, ודאי היה זהיר יותר בדבריו, שכן כאשר _____ שכל מי שנרשם לספרייה אכן טורח לשאול ספרים, לא כל שכן לקרוא אותם.

פתרון: הידיעה מדברת על מגמה בקריאה בקרב בני נוער, ומשתמשת בנתון על רישום לספריות כראיה. הכותב לא ידע משהו שהיה גורם לו להיות זהיר יותר. נבחן את התשובות:

תשובה (1): חשש מ- / בצדק חשש / ירידה נוספת / כרוך בתשלום גבוה / מחירו של המנוי יקר כל כך, סביר

המשפט שנוצר: בידיעה בעיתון נכתב: "מי ש**חשש מ-ירידה** בשיעור בני הנוער המקדישים מזמנם לקריאה, **בצדק חשש**: בשנה החולפת נרשמה **ירידה נוספת** במספר בני הנוער המנויים בספריות העירוניות". אילו ידע כותב הידיעה שבשנה זו, שלא כמו בשנים הקודמות, לא היה הרישום לספריות העירוניות **כרוך בתשלום גבוה**, ודאי היה זהיר יותר בדבריו, שכן כאשר **מחירו של המנוי יקר כל כך**, סביר שכל מי שנרשם לספרייה אכן טורח לשאול ספרים, לא כל שכן לקרוא אותם.

בדיקה: כותב הידיעה מצביע על ירידה בירידה בקריאה לאור ירידה במספר המנויים לספרייה. בחלק השני מדובר שאם היה הכותב יודע שהשנה היה התשלום זול היה זהיר יותר בדבריו, כבר בשלב זה אפשר לעצור ולהצביע על סתירה, אם התשלום זול הירידה במספר המנויים צריכה להדאיג עוד יותר. התשובה נפסלת.

תשובה (2): היה מוטריד מה- / יכול להירגע / דווקא עלייה חדה / כרוך בתשלום / המנוי ניתן חינם אין כסף, אין ערובה

בידיעה בעיתון נכתב: "מי שהיה מוטריד מ-ירידה בשיעור בני הנוער המקדישים מזמנם לקריאה, יכול להירגע: בשנה החולפת נרשמה דווקא עלייה חדה במספר בני הנוער המנויים בספריות העירוניות". אילו ידע כותב הידיעה שבשנה זו, שלא כמו בשנים הקודמות, לא היה הרישום לספריות העירוניות כרוך בתשלום, ודאי היה זהיר יותר בדבריו, שכן כאשר המנוי ניתן חינם אין כסף, אין ערובה שכל מי שנרשם לספרייה אכן טורח לשאול ספרים, לא כל שכן לקרוא אותם.

בדיקה: הידיעה בעיתון "מי שהיה מוטריד מירידה... יכול להירגע: נרשמה דווקא עלייה חדה במספר המנויים". אילו ידע הכותב שהרישום השנה לא היה כרוך בתשלום (כלומר היה חינם), היה זהיר יותר, כי אין ערובה שמי שנרשם בחינם באמת קורא. מכיוון שקיבלנו משפט הגיוני, זו התשובה הנכונה.

תשובה (2).

14. השאלה: רשות הטבע והגנים מצאה שמספר השקנאים שהגיעו לישראל בעונת הנדידה האחרונה דומה למספרם בעונת הנדידה שקדמו לה, אך שבמדד "ימי השקנאי" חלה ירידה של כ-25%. את המדד הזה הרשות מחשבת כך: היא בודקת כמה ימים בעונה כל שקנאי שהגיע לארץ שהה בישראל וסוכמות את כלל ימי שהייה של כל השקנאים. למדד זה יש השפעה על התנהלות הרשות. כל שקנאי אוכל כקילוגרם דגים מדי יום, ואותם הוא לוקח, בין היתר, מבריכות לגידול דגים. כדי להפחית את הפגיעה במגדלי הדגים, הרשות מפזרת בשמורות טבע שקנאים רבים פוקדים אותן דגנים שאינם מתאימים לשיווק. את כמות הדגים הנחוצה הרשות מעריכה לפי מדד "ימי השקנאי" משנים קודמות.

איזו מהטענות הבאות עולה מהפסקה?

פתרון: הפסקה מסבירה שמספר השקנאים נשאר דומה, אבל "ימי השקנאי" (סך ימי שהייה) ירד ב-25%. הרשות מפזרת דגים בשמורות לפי מדד "ימי השקנאי" משנים קודמות.

תשובה (1): הניסיון למנוע מהשקנאים לאכול דגים מבריכות גידול גרם להם לקצר את שהותם בתחומי ישראל טענה זו אינה עולה מהפסקה, הפסקה אינה מציינת את הסיבה לקיצור בימי שהייה.

תשובה (2): בשל כמות הדגים הגדולה שהשקנאים זקוקים לה, ככל שמגיעים לישראל שקנאים רבים יותר, כך הם שוהים בה זמן קצר יותר

טענה זו אינה עולה מהפסקה, הפסקה אינה מציינת קשר בין מספר השקנאים לאורך שהייתם.

תשובה (3): אם מגמת השינוי במדד "ימי השקנאי" תימשך, תוכל רשות הטבע והגנים לצמצם את כמות הדגים שהיא מספקת לשקנאים

זו התשובה הנכונה. הטענה עולה מהפסקה. אם "ימי השקנאי" יורד (השקנאים שוהים פחות זמן), הם צריכים פחות דגים, ולכן הרשות יכולה לצמצם את כמות הדגים שהיא מספקת.

תשובה (4): מוטב שרשות הטבע והגנים תתנהל לפי מספר השקנאים המגיעים לארץ ולא לפי מדד "ימי השקנאי", שאינו יציב

לא עולה מהפסקה. הפסקה אינה מציעה המלצה לשנות את שיטת ההתנהלות ולא טוענת שהמדד אינו יציב.

תשובה (3).

15.

השאלה: בספרו "עיונים בדברי ימי עולם" כתב ההיסטוריון יעקב בורקהרדט: "עניינינו הוא המדינה, הדת והתרבות, ויחסון ההדדי. מכירים אנו יפה יפה בשירותיות ההפרדה בין השלוש: הרי זה כאילו תלשת מתמונה בכל פעם דמות אחת והנחת את השאר. ברם, בחינת כל אחד מן הגורמים האלה לעצמו חיונית להבנת הקשרים ביניהם, וממילא כל עיון היסטורי חייב לנהוג כך.

איזה מן המשפטים שלהלן מבטא את עמדתו של בורקהרדט באופן הטוב ביותר?

פתרון: בורקהרדט אומר שההפרדה בין מדינה, דת ותרבות היא "שרירותית" (מלאכותית), כמו לתלוש דמות מתמונה. אבל הוא גם אומר שבחינת כל גורם בנפרד "חיונית להבנת הקשרים ביניהם". כלומר: ההפרדה מלאכותית אך הכרחית למחקר.

תשובה (1): כל מחקר היסטורי חייב לעסוק ביחסים שבין המדינה, הדת והתרבות

בורקהרדט לא טוען שכל מחקר חייב לעסוק ביחסים, אלא שצריך לבחון כל אחד בנפרד כדי להבין את הקשרים.

תשובה (2): המדינה, הדת והתרבות קשורות זו בזו באופן שאינו מאפשר לחקור כל אחת מהן בנפרד

לא נכון. בורקהרדט אומר שההפרדה שרירותית אך חיונית - כלומר אפשר וצריך לחקור בנפרד.

תשובה (3): ההפרדה בין המדינה, הדת והתרבות מלאכותית, אך היא הכרחית למחקר ההיסטורי שלהן

נכון. זה בדיוק מה שבורקהרדט אומר: ההפרדה "שרירותית" (מלאכותית) אך "חיונית" (הכרחית) להבנת הקשרים, ו"כל עיון היסטורי חייב לנהוג כך.

תשובה (4): אופיו של המחקר ההיסטורי גורם לתמונות המציאות שהוא מציג להיות שגויה לעיתים קרובות

לא נכון. בורקהרדט לא טוען שהתמונות שגויות, אלא שההפרדה היא כלי מחקרי הכרחי.

תשובה (1).

16.

השאלה: פעילות הגאולוגית - רעידות אדמה, התפרצויות געשיות וכדומה - בכוכבי לכת ובירחים הולכת ודועכת ככל שחומם הפנימי יורד. את קצב הדעיכה קובע גודל הגוף השמימי: ככל שגוף קטן יותר, כך הוא מתקרר מהר יותר. אסטרונומים הופתעו אפוא מכך שלאחרונה נמצאו עדויות שלפיהן עדיין יש פעילות גאולוגית בכוכב הלכת חמה.

צירוף של שלושה מהנתונים הבאים עשוי להסביר מדוע הופתעו האסטרונומים. מהו הנתון הנותר?

פתרון: האסטרונומים הופתעו שיש פעילות גאולוגית בכוכב חמה. לפי הכלל: גוף קטן מתקרר מהר יותר, ולכן הפעילות הגאולוגית שלו דועכת מהר יותר.

כדי להסביר את ההפתעה, צריך שלושה נתונים שיראו:

I. כוכב חמה קטן (כמו הירח).

II. הירח כבר התקרר ואין בו פעילות גאולוגית.

III. לכן היינו מצפים שגם בכוכב חמה לא תהיה פעילות.

נבדוק אילו נתונים נחוצים:

תשובה (1): קצב ההתקררות של כוכב הלכת חמה נמוך מזה של הירח של כדור הארץ

נתון זה דווקא מסביר למה יש פעילות בחמה - כי הוא מתקרר לאט יותר. לא תורם להפתעה, אלא מפחית אותה.

תשובה (2): כוכב הלכת חמה דומה בגודלו לירח של כדור הארץ

נתון נחוץ - מראה שחמה קטן, ולכן היינו מצפים שיתקרר מהר כמו הירח.

תשובה (3): בירח של כדור הארץ אין פעילות גאולוגית כבר זמן רב מאוד

נתון נחוץ - מראה שגוף בגודל דומה (הירח) כבר התקרר ואין בו פעילות.

תשובה (4): בעבר הרחוק היה חומר הפנימי של כוכב הלכת חמה דומה לזה של הירח של כדור הארץ

נתון נחוץ - מראה שנקודת ההתחלה הייתה דומה, ולכן היינו מצפים להתפתחות דומה.

תשובה (1).

17. השאלה: בטופס של רשות המיסים נכתב: "אם יש לך הכנסה מעסק או מעבודה, עליך להגיש דו"ח שנתי מקוון. מגרות האמור לעיל, אתה פטור מהגשת דו"ח מקוון אם נכון לשנת 2019 גילך גבוה מגיל הפרישה, שהוא 67 לגברים ו-62 לנשים, והכנסתך באותה שנה נמוכה מ-80,000 ש"ח. עם זאת, הפטור שלעיל לא יחול עליך אם בשנת 2019 היית הבעלים של עסק המעסיק עובדים. טופס זה מנוסח בלשון זכר, אך הוא מופנה לשני המינים."

בנוגע למי מהאנשים הבאים **אין** די מידע בשביל לקבוע אם הוא חייב בהגשת דו"ח מקוון?

פתרון: נבדוק את התנאים:

חייב בדו"ח: יש הכנסה מעסק או מעבודה

פטור אם: (1) גיל מעל פרישה (67 לגברים, 62 לנשים) + (2) הכנסה נמוכה מ-80,000 ש"ח

הפטור לא חל אם: בעלים של עסק המעסיק עובדים.

תשובה (1): יפה, שבשנת 2019 הייתה בת 65 והבעלים של עסק לתספורות כלבים. באותה שנה הכניסה יפה 75,000 ש"ח

זו התשובה הנכונה. יפה בת 65, כלומר מעל גיל הפרישה (62 לנשים), והכנסתה היא מתחת ל-80,000 ש"ח, ולכן אמורה להיות פטורה מהגשת דו"ח. אולם היא בעלים של עסק שמכיוון שאיננו יודעים האם העסיק עובדים או לא אין מספיק מידע כדי לקבוע האם היא צריכה או לא להגיש דו"ח.

תשובה (2): דבורה, שבשנת 2019 הייתה בת 70 והבעלים של עסק שעובדיו מוכרים ציורים שציירה. באותה שנה הכניסה דבורה 60,000 ש"ח

דבורה היא בעלים של עסק המעסיק עובדים, ולכן הפטור שאמור היה לחול עליה בשל גילה או הכנסתה לא חל עליה, והיא צריכה להגיש דו"ח.

הפטור לא חל כי יש לה עסק עם עובדים. חייבת בדו"ח.

תשובה (3): יעקב, שבשנת 2019 היה בן 65 ועבד כמורה בבית ספר. באותה שנה הכניס יעקב 50,000 ש"ח
יעקב בגיל $65 > 67$ (מתחת לגיל פרישה לגברים), ולכן אינו עומד בתנאי הגיל לפטור. חייב בדו"ח.

תשובה (4): זאב, שבשנת 2019 היה בן 70 ועבד כפקיד בבנק. באותה שנה הכניס זאב 65,000 ש"ח
זאב בן 70, כלומר מעל גיל 67, הכנסתו נמוכה מ-80,000 ש"ח והוא עובד כשכיר, כלומר אינו בעל עסק המעסיק עובדים, ועל כן פטור מהגשת דו"ח.

תשובה (1).

הבנת הנקרא (שאלות 18-23)

18. השאלה: איזו מן הטענות שלהלן מסכמת באופן הטוב ביותר את ה"קושי" (שורה 3)?

פתרון: הקושי המוזכר הוא העובדה שילדים מסוגלים להפיק משפטים שלא שמעו מעולם, למרות שההנחה היא שהידע הלשוני שלהם מבוסס על השפה המדוברת בסביבתם.

תשובה (1): לכאורה, הידע הלשוני של ילדים מבוסס רק על משפטים ששמעו, ובכל זאת הם יכולים להפיק עוד ועוד משפטים חדשים

תשובה (1).

19. השאלה: לפי הגישה החומסקיאנית, מדוע "לידע הלשוני של הילדים מוכרח להיות גם מקור אחר" (שורות 9-10)?

פתרון: לפי הפסקה השנייה, ילדים מקבלים שני סוגי עדויות מהסביבה: עדויות חיוביות (דוגמאות לשימוש נכון) ועדויות שליליות (תיקונים). הגישה החומסקיאנית טוענת שאי אפשר ללמוד את כללי השפה רק מעדויות חיוביות, וילדים מקבלים מעט מאוד עדויות שליליות - לכן חייב להיות מקור נוסף לידע הלשוני שלהם.

תשובה (1): מכיוון שכמעט כל המידע הלשוני שילדים מקבלים מהסביבה הוא עדויות חיוביות, ואין די במידע כזה בשביל ללמוד את כללי השפה

נכון. הגישה החומסקיאנית טוענת שעדויות חיוביות לבדן אינן מספיקות ללמוד כללי שפה, ומכיוון שילדים מקבלים מעט עדויות שליליות, חייב להיות מקור נוסף (מולד) לידע הלשוני.

תשובה (2): מכיוון שהעדויות השליליות שילדים מקבלים מסביבתם מקשות עליהם להפנים את העדויות החיוביות לא נכון. לא נטען בקטע שעדויות שליליות מקשות על הפנמת עדויות חיוביות.

תשובה (3): מכיוון שילדים אינם נחשפים לשיחות רבות די הצורך להסיק מתוכן את כללי השפה לא נכון. הטענה אינה על כמות החשיפה של הילדים לשיחות, אלא על סוג העדויות שהם נחשפים אליהן.

תשובה (4): מכיוון שתיקון נקודתי של שגיאת לשון של ילד אינו יכול ללמד את הילד מה הכלל שהוא חרג ממנו לא נכון. טענה זו מבקשת להסביר מדוע עדויות שליליות הן לא יעילות - ולא למה צריך מקור אחר לידע. מכל מקום חומסקי לא טען שעדויות שליליות הן לא יעילות אלא פשוט שהילד לא נחשף אליהן מספיק על מנת ללמוד, ולכן צריך להניח כי קיים מקור ידע אחר.

תשובה (1).

20. השאלה: איזו מן הדוגמאות שלהלן היא המתאימה ביותר להיות דוגמה לעדות שלילית עקיפה (שורות 14-15)?

פתרון: לפי הקטע, עדות שלילית עקיפה היא כאשר ההורה חוזר על דברי הילד בצורה המתקנת, בלי לומר במפורש שהילד טעה. עצם החזרה בצורה הנכונה מאותנת לילד שהייתה טעות.

תשובה (1): ילד אומר: "אני מיפנס לחדר", ובתגובה ההורה אומר: "לא אומרים 'מיפנס'"
לא מתאים. זו עדות שלילית ישירה - ההורה אומר במפורש "לא אומרים".

תשובה (2): ילד אומר: "החלונים פתוחים", ובתגובה ההורה אומר: "הצורה הנכונה היא 'חלונות'"
לא מתאים. זו עדות שלילית ישירה - ההורה מציין במפורש מהי הצורה הנכונה ובכך מתקן ישירות.

תשובה (3): ילד אומר: "בציור יש שתי אישות", ובתגובה ההורה אומר: "בציור יש שתי נשים"
זו עדות שלילית עקיפה - ההורה חוזר על המשפט בצורה המתקנת ("נשים" במקום "אישות") בלי לומר במפורש שהילד טעה.

תשובה (4): ילד אומר: "המרק קרה מדי", ובתגובה ההורה אומר: "האוכל חם מספיק"
לא מתאים. זו לא עדות שלילית כלל - ההורה אינו מתקן את הטעות הדקדוקית ("קרה" במקום "קר"), אלא מגיב לתוכן הדברים.

תשובה (3).

21. השאלה: על פי המשתמע מהפסקה השלישית, מדוע "עצם החזרה עשויה לאותת על טעות" (שורה 17)?

פתרון: לפי הפסקה השלישית, נמצא שברוב המקרים שבהם המבצע שגוי, הורים חוזרים על מבעי הילד, ורק במיעוט קטן מהמקרים שבהם המבצע תקין הם עושים זאת. לכן עצם החזרה עשויה לאותת על טעות.

תשובה (1): מכיוון שהורים לעולם אינם חוזרים על מבעים תקינים של ילדיהם

לא נכון. לפי הקטע הורים חוזרים במיעוט קטן מהמקרים גם על מבעים תקינים.

תשובה (2): מכיוון שאילו היה המבצע של הילד תקין, היה ההורה חוזר עליו באופן המאותת לילד שזה המצב

לא נכון. הקטע לא מדבר על אופן חזרה שונה למבעים תקינים.

תשובה (3): מכיוון שאילו היה המבצע של הילד תקין, היה הסיכוי שההורה יחזור עליו נמוך יחסית

נכון. הקטע מציין שהורים חוזרים על מבעים שגויים ברוב המקרים, אך על מבעים תקינים רק במיעוט קטן. לכן, אם ההורה חוזר - הסיכוי גבוה יותר שהמבצע היה שגוי, ועצם החזרה מאותתת על טעות.

תשובה (4): מכיוון שהורים חוזרים תמיד על מבעים שגויים של ילדיהם

לא נכון. לפי הקטע הורים חוזרים "ברוב המקרים" על מבעים שגויים, לא "תמיד".

תשובה (3).

22. השאלה: בשורות 20-21 כתוב: "הבלשנות מבוססת-השימוש... נהנית אפוא מיתרון על הגישה החומסקיאנית". מהו היתרון?

פתרון: היתרון של הבלשנות מבוססת-השימוש הוא שהיא מסבירה רכישת שפה בלי להניח ידע מולד.

תשובה (1): הבלשנות מבוססת-השימוש מסבירה את רכישת השפה בהסתמך על מיומנויות שכליות מוכרות בלבד, ואינה מניחה שקיים מנגנון נוסף האחראי לכך, כפי שמניחה הגישה הומוסקיאנית

נכון. לפי הקטע הבלשנות מבוססת-השימוש לא צריכה להניח את קיומו של "איבר לשוני" מולד.

תשובה (1).

23. השאלה: מה נטען בפסקה האחרונה בנוגע למושגים כגון "פועל" ו"עתיד"?

פתרון: הטקסט מציין שמושגים כמו "פועל" ו"עתיד" נטועים במחקר הבלשני הקלסי שמקורו באירופה, ולא תמיד מתאימים למציאות הלשונית בשפות ממוצאים שלא נחקרו באמצעות אותו מחקר בלשני קלסי.

תשובה (2): ישנן שפות אנושיות שהם אינם רלוונטיים להן כלל

נכון. אם המושגים האלו לא מתאימים למציאות הלשונית בשפות מסוימות (שפות שלא נחקרו במסורת הבלשנית הקלאסית האירופית), פירוש הדבר הוא שהם אינם רלוונטיים באותן שפות.

תשובה (2).